

## การพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test ตำบลเมืองเสือ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

กรรณิกา ทานะพันธ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเมืองเสือ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

### บทคัดย่อ

การตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test เป็นการตรวจด้วยตนเอง ง่าย สะดวก มีประสิทธิภาพ จากการดำเนินงานในปี 2564-2565 ยังมีข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคในหลายด้าน จึงพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test และศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ (Action Research) กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง 152 คนแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและแนวทาง ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหา ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล 1) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบวัดความรู้และทัศนคติเรื่องมะเร็งปากมดลูก 3) แบบสัมภาษณ์ปัญหาและอุปสรรค 4) แบบประเมินความพึงพอใจ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน paired t-test ระยะที่ 1 พบว่ากลุ่มเป้าหมายยังไม่มีความรู้และทักษะในการตรวจมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test มีปัญหา ไม่มั่นใจในวิธีการตรวจ กลัวเจ็บ การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพน้อย มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบในการแก้ไขปัญหา 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test การสาธิตโดยใช้วิดีโอแนะนำการเก็บเซลล์ 2) พัฒนาอสม. ต้นแบบในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกผ่านสถานีรักษสุขภาพ (Health Station) ใช้กลวิธีอสม.เคาะประตูบ้าน ประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ระยะที่ 3 ผลการตรวจกลุ่มตัวอย่าง 152 ราย พบผลผิดปกติ type non 16,18 2 ราย (ร้อยละ 1.32) ไม่สามารถแปลผลได้ 30 ราย (ร้อยละ 19.74) ผลปกติ 120 ราย (78.95) เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ อสม.ต้นแบบสามารถแนะนำเทคนิควิธีการตรวจที่ถูกต้อง ลดการสูญเสียชุดตรวจ ผลการประเมินความพึงพอใจส่วนใหญ่ร้อยละ 70.4 มีความพึงพอใจระดับมาก การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ เกิดทักษะในการตรวจ มีความมั่นใจ ลดความเขินอายเจ้าหน้าที่ ผลการดำเนินงานคัดกรองมะเร็งปากมดลูกตำบลเมืองเสือ ปี 2566 เท่ากับร้อยละ 36.35 ตัวชี้วัดกระทรวง (> ร้อยละ 60) มีข้อจำกัดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงนโยบายการดำเนินงาน การสนับสนุนชุดตรวจที่มีจำกัด ควรมีการเพิ่มจำนวนชุดตรวจคัดกรองให้เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมาย

คำสำคัญ: การตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test, สถานีรักษสุขภาพ (Health Station), อสม.ต้นแบบ

ชื่อเรื่อง: การพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test ตำบลเมืองเสือ อำเภอ  
พยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อผู้วิจัย:นางสาวกรรณิกา ทานะพันธ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล  
บ้านเมืองเสือ

ชื่อผู้นำเสนอผลงาน นางสาวกรรณิกา ทานะพันธ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ  
บทนำ

มะเร็งปากมดลูกเป็นมะเร็งที่พบมากเป็นอันดับสามในสตรีไทย โรคนี้สามารถป้องกันได้โดยการ  
ตรวจคัดกรองด้วยตนเอง การตรวจด้วยวิธีPap smear จะเป็นวิธีการตรวจที่มาตรฐาน แต่พบปัญหาและ  
อุปสรรคที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพของวิธีการตรวจที่ยังมีจำกัดและการเก็บตัวอย่างเซลล์และการจัดเตรียม  
สไลด์เป็นงานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ โดยปัจจุบันการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี  
HPV DNA test เป็นวิธีที่นำมาใช้ในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกในโรงพยาบาลมะเร็งหลายแห่ง  
เนื่องจากมีความสะดวก ทราบผลการตรวจเร็ว โดยจังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดนำร่องในปี 2563 มี  
กลุ่มเป้าหมายสตรีอายุ 30 – 60 ปี จำนวน 183,026 คน ได้รับการคัดกรอง 11,766 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.43  
ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุขปี 2566 ร้อยละ ของผู้ที่ได้รับการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธีHPV DNA test  
มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 60 ในปี 2565-2566 อำเภอพยุหะภูมิพิสัย ได้รับการคัดกรองแล้ว 401 ,2012ราย  
คิดเป็นร้อยละ 68.00 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเมืองเสือ ได้เริ่มการตรวจคัดกรองมะเร็งปาก  
มดลูกด้วยวิธี HPV DNA test ในปี 2564 จำนวน 1 ราย ปี 2565 จำนวน 23 รายพบว่ายังมีข้อจำกัดและ  
ปัญหาอุปสรรคในหลายด้านทำให้การตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test ยังไม่บรรลุผล  
ตามตัวชี้วัดของกระทรวง วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV  
DNA test และเพื่อศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test  
วิธีการศึกษา

**วิธีการศึกษา** ระเบียบวิธีวิจัย :การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ( Action Research)เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบ  
เจาะจงกลุ่มเป้าหมาย 152 คนแบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและแนวทางในการ  
ตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก ด้วยวิธี HPV DNA Test ในกลุ่มสตรีอายุ 30 – 60 ปี จำนวน 152คน ระยะที่  
2 พัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก ด้วยวิธี HPV DNA Test ระยะที่ 3  
ศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test **การรวบรวมข้อมูล**  
เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูล  
เชิงปริมาณ เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล 1) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบวัดความรู้และทัศนคติเรื่องมะเร็ง  
ปากมดลูก 3) แบบสัมภาษณ์ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test  
4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA testใช้สถิติเชิง  
พรรณนาและเชิงอนุมาน paired t-test

#### ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 พบว่ากลุ่มเป้าหมายยังไม่มีความรู้และทักษะในการตรวจมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV  
DNA test มีปัญหา ไม่มั่นใจในวิธีการตรวจ กลัวเจ็บการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพน้อยมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการ  
ตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบในการแก้ไขปัญหา ดังนี้ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการ  
ตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test การสาธิตโดยใช้ดีโอแนะนำการเก็บเซลล์2)พัฒนาอ  
สม. เป็นต้นแบบในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกผ่านสถานีรักษสุขภาพ (Health Station)เชิญชวน  
ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการตรวจคัดกรองโดยกลวิธีอสม.เคาะประตูบ้าน โดยประยุกต์แบบแผนความ

เชื่อด้านสุขภาพพร้อมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test ระยะที่ 3 ผลการตรวจกลุ่มตัวอย่าง 152 ราย พบผลผิดปกติ type non 16,182 ราย (ร้อยละ 1.32) ไม่สามารถแปลผลได้เนื่องจากเก็บเซลล์ตัวอย่างไม่เพียงพอ 30 ราย (ร้อยละ 19.74) ผลปกติ 120 ราย (78.95) เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ สามารถแนะนำเทคนิควิธีการตรวจที่ถูกต้อง ลดการสูญเสียชุดตรวจ และเพิ่มอัตราการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test ให้มากกว่าร้อยละ 60 ผลการประเมินความพึงพอใจส่วนใหญ่ร้อยละ 70.4 มีความพึงพอใจในระดับมาก ในภาพรวมของรูปแบบวิธีการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test

#### อภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพพร้อมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเกิดทักษะในการตรวจคัดกรอง สามารถทำได้ง่าย ทำได้ด้วยตนเอง ลดความเขินอายเจ้าหน้าที่ และมีบุคคลต้นแบบคือ อสม.ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถทำได้และมีความมั่นใจ เกิดทักษะ สามารถขยายผลต่อไปยังคนอื่น ๆ ได้ ผลการดำเนินการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกของตำบลเมืองเสือในปี 2566 เท่ากับร้อยละ 36.35 ซึ่งยังไม่ผ่านตัวชี้วัดกระทรวง ( $\geq$  ร้อยละ 60) ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงนโยบายการดำเนินงาน การสนับสนุนชุดตรวจที่มีจำกัด ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ควรมีการเพิ่มจำนวนชุดตรวจคัดกรองให้เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมาย

#### เอกสารอ้างอิง

1. สถาบันมะเร็งแห่งชาติ.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA test. กรุงเทพฯ: สถาบันมะเร็งแห่งชาติ;2560
2. สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์.โครงการคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วยวิธี HPV DNA Test;2563. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2566 จา [https://nci.go.th/th/File\\_download/D\\_index/ptu/hpv/64/1.%20HPV%20DNA%20Test%20Present\\_V15.pdf](https://nci.go.th/th/File_download/D_index/ptu/hpv/64/1.%20HPV%20DNA%20Test%20Present_V15.pdf)